

Motion till riksdagen 2006/07:Sf11

**av Josefin Brink m.fl. (v)
med anledning av prop. 2006/07:84**

Nedsättning av socialavgifter för personer som fyllt 18 men inte 25 år

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:84 Nedsättning av socialavgifter för personer som fyllt 18 men inte 25 år.

Sammanfattning

Regeringen föreslår i proposition 2006/07:84 Nedsättning av socialavgifter för personer som fyllt 18 men inte 25 år en nedsättning av sociala avgifter om sammanlagt 11 procent av arbetsgivarens avgifter på lönesumman. Nedsättningen gäller för personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 25 år, och syftet med reformen är att minska arbetslösheten bland ungdomar genom att sänka kostnaden för ungdomars arbete.

Vänsterpartiet delar den uppfattning som både AMS och IFAU pekar på i sina remissvar, att reformen på grund av sin generella karaktär riskerar att leda till betydande dödviktseffekter, dvs. subvention av anställning av personer som hade blivit anställda även utan subvention. Det finns goda skäl att anta att reformen kommer att leda till mycket få nyanställningar och liten minskad arbetslöshet bland ungdomar. Den huvudsakliga effekten kommer istället att bli ökade vinster för företagen genom statliga subventioner. Det är ett oförsvarligt sätt att använda gemensamma resurser.

De viktigaste åtgärderna för att förbättra ungdomars ställning på arbetsmarknaden är generella åtgärder som en ekonomisk politik för full sysselsättning, stärkt anställningstrygghet genom minskade visstidsanställningar och en aktiv arbetsmarknadspolitik som underlättar matchning och omställning.

För att hjälpa unga som har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden behövs dessutom riktade insatser. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU) februari 2007 uppgår arbetslösheten bland personer mellan 16 och 24 år till 11,5 procent av arbetskraften. Alla ungdomar är således inte lika utsatta på

Fel! Okänt namn på

arbetsmarknaden och därför är det inte motiverat att sänka socialavgifterna för alla mellan 18 och 24 år. Vi förordar istället riktade anställningsstöd till de som bäst behöver det. Det skulle kosta mindre och vara mer träffsäkert.

Att regeringen vill rabattera arbetskraften på så lös grund som ålderstillhörighet måste ses i ett större sammanhang. Tillsammans med försäkringarna i arbetslöshetsförsäkringen, försvagningen av arbetsrätten, den aviserade skattesubventionen för hushållstjänster, nedskärningar på arbetsmarknadspolitiken, nedskärningar på vuxenutbildningen, privatiseringar av välfärdsverksamhet, höjda avgifter för medlemskap i fackförening och a-kassa är sänkningen av priset på ungdomars arbete ett sätt att stimulera framväxten av en låglönemarknad i Sverige.

Nettokostnaden för regeringens förslag beräknas bli 3,94 miljarder kronor per år. Det kan jämföras med Vänsterpartiets beräkning att nettokostnaden för 40 000 nya reguljära heltidsjobb i offentlig sektor skulle uppgå till 6,4 miljarder kronor 2007. Att satsa på fler jobb i den offentliga sektorn vore en mer ansvarsfull användning av skattebetalarnas pengar eftersom satsningen skulle bidra till kvalitetsförbättringar i den offentliga sektorn, istället för ökade vinster för de privata företagen.

Mot bakgrund av det som anförs i motionen avslår vi regeringens proposition. Detta bör riksdagen besluta.

Regeringens politik är inte ändamålsenlig

Regeringens proposition 2006/07:84 utgår från att ungdomars arbetskraft idag kostar för mycket. Genom en nedsättning av socialavgifter vill regeringen sänka arbetsgivarnas kostnader för unga anställda och på så vis minska arbetslösheten bland ungdomar. Men det är inte regeringens sak, utan arbetsmarknadens parter som har att besluta om lönekostnaderna. Därför är det ett avsteg från den svenska modellens funktionssätt att regeringen har för avsikt att styra lönebildningen.

Regeringens förslag riskerar att inte leda till nyanställningar och är därför inte ändamålsenligt. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) skriver i sitt remissvar att förslaget kan medföra en betydande undanträngningseffekt, eftersom gruppen som omfattas är så pass bred. Denna undanträngning innebär att staten subventionerar anställningar som skulle ha kommit till stånd även utan subvention. Vidare menar IFAU att undanträngningen kommer att leda till dödviktseffekter, dvs. att samma person som skulle ha fått jobbet nu får ett subventionerat jobb. Om avsikten är att stärka möjligheterna för unga som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden är det mer effektivt att rikta stödet så att den som har varit långtidsarbetslös kan få jobbet. Dessutom menar IFAU att subventionen kan ha en substitutionseffekt som går i oönskad riktning genom att ungdomar, som redan idag har relativt lätt att få jobb, får ytterligare fördelar gentemot äldre arbetslösa.

Även AMS menar att förslagets generella inriktning kan leda till dödviktseffekter, vilket kan bli särskilt påtagligt eftersom subventionen införs i

en högkonjunktur. AMS kan inte bedöma vad effekten på sysselsättningen kan beräknas bli. IFAU, AMS och en rad andra remissinstanser med sakkunskap på området tvivlar således på huruvida politiken är ändamålsenlig.

Vänsterpartiet förordar i likhet med en rad remissinstanser såsom LO, TCO, SACO, SKL och AMS mer riktade insatser till de ungdomar som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Det finns mer träffsäkra och kostnadseffektiva insatser såsom tidsbegränsade anställningsstöd och arbetsmarknadsutbildning.

Kostnaden för reformen

Nedsättningen av socialavgifter för personer som fyllt 18 men inte 25 år beräknas enligt propositionen att minska statens intäkter med 7,70 miljarder kronor per år. På sidan 23 i propositionen står det att ”sänkningen av avgifterna ökar företagens vinster”. Denna vinstökning, menar regeringen, ändrar skattebasen för företagen och ökar på så vis statens intäkter från företagens inkomstskatt. På grund av ökade skatteintäkter från företagen menar regeringen att nettokostnaden för reformen blir 3,94 miljarder kronor årligen i minskade skatteintäkter. Eftersom förslaget ska träda i kraft den 1 juli 2007 beräknas nettokostnaden för 2007 att uppgå till 1,99 miljarder kronor. Regeringen redovisar inga beräkningar för hur nettokostnaden kan bli 3,94 miljarder kronor.

Istället för att löntagarna ska bidra ytterligare till att höja företagens vinster genom skattesänkningar, borde resurser avsättas för att anställa fler i den offentliga sektorn. I Vänsterpartiets budgetmotion 2006/07:Fi245 presenterar vi en modell där nettokostnaden för att anställa 40 000 personer i offentlig sektor under 2007 uppgår till 6,4 miljarder kronor. Bruttokostnaden för denna satsning skulle bli 15 miljarder kronor per år, så beräkningarna förutsätter att personer som är i behov av utbetalningar från arbetslöshetsförsäkringen minskar med 20 000, när 40 000 nya arbetstillfällen bereds. De 3,94 miljarder kronor per år som regeringen avser att satsa på nedsättning av socialavgifter för ungdomar skulle således till stor del kunna finansiera 40 000 reguljära heltidsjobb i offentlig sektor.

Till skillnad från en nedsättning av socialavgifter skulle en satsning på fler jobb i den offentliga sektorn förbättra även ungdomars arbetsmarknad. Det vore en mer ansvarsfull användning av skattebetalarnas pengar eftersom satsningen skulle bidra till kvalitetsförbättringar i den offentliga sektorn, istället för ökade vinster till privata företag.

Ungdomsarbetslösheten

Sverige har i jämförelse med andra länder en hög sysselsättningsgrad. Hela 78,9 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år är sysselsatt i arbete. Bland ungdomar mellan 16 och 24 år i Sverige uppgår sysselsättningsgraden till

Fel! Okänt namn på

40,8 procent, vilket motsvarar genomsnittet inom OECD. Orsaken till den relativt låga sysselsättningsgraden bland ungdomar i Sverige beror på att alltför många ungdomar utbildar sig. Låg sysselsättningsgrad behöver således inte innebära problem om inte ungdomarna istället befinner sig i arbetslöshet eller inaktivitet. Även om de allra flesta ungdomar antingen jobbar eller studerar slår dagens höga arbetslöshet hårt mot framförallt ungdomar som saknar gymnasiekompetens.

Ungdomsarbetslöshet avser enligt AKU personer mellan 16 och 24 år som inte studerar utan söker jobb och inte får jobb. Enligt AKU februari 2007 så ligger arbetslösheten bland personer mellan 16 och 24 år på 11,5 procent, vilket motsvarar 55 000 individer. Det är högre än arbetslösheten för hela arbetskraften som uppgår till 4,8 procent (AKU februari 2007).

Enligt AKU var den genomsnittliga arbetslösheten bland ungdomar under 2006 13,7 procent, vilket motsvarar 71 000 personer. Från och med 2008 ska SCB även räkna personer som studerar på heltid och samtidigt söker jobb som arbetslösa. Om man räknar de öppet arbetslösa plus studenterna som söker jobb uppgick arbetslösheten till 21 procent av arbetskraften i åldersgruppen 16–24 år i genomsnitt 2006. Med detta sätt att mäta har Sverige hög ungdomsarbetslöshet jämfört med andra OECD-länder.

Sverige har liksom övriga nordiska länder en låg andel långtidsarbetslösa ungdomar, jämfört med andra OECD-länder (SOU 2007:18 s. 176). Ungdomar blir snabbare utan jobb, men kan också komma ur arbetslöshet snabbare än äldre när konjunkturen svänger. Enligt SCB är den genomsnittliga arbetslöshetstiden för ungdomar mellan 16 och 24 år 14 veckor, 25 veckor för arbetskraften mellan 16 och 64 år och 33 veckor bland arbetskraften mellan 55 och 64 år.

Personer under 25 år räknas enligt AMS som långtidsarbetslösa efter 100 dagar, jämfört med 6 månader för personer över 25 år. AMS statistik visar att 102 887 personer mellan 18 och 24 år var inskrivna på arbetsförmedlingen som arbetssökande i februari 2007. Av dessa var 39 023 personer öppet arbetslösa. Enligt AMS statistik var 7 058 ungdomar långtidsarbetslösa i februari 2007, vilket kan jämföras med 2 538 i februari 2006. Den kraftiga ökningen beror på regeringens kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska program.

Arbetslösheten drabbar inte alla grupper i lika hög grad. Ungdomar som saknar gymnasiekompetens och ungdomar som är utrikes födda är överrepresenterade bland de arbetslösa. Enligt Skolverket saknar var fjärde 20-åring slutbetyg från gymnasiet, och var tredje 20-åring saknar behörighet att läsa vidare på högskola. En viktig insats för att stödja arbetslösa ungdomar är således att satsa mer på vuxenutbildning. Regeringen har redan tagit ett stort steg i fel riktning genom att avskaffa en tredjedel av statens bidrag till vuxenutbildningen 2007.

Många ungdomar har svårt att få jobb, men inte alla. Därför förordar Vänsterpartiet riktade stöd till de ungdomar som bäst behöver det, istället för en generell rabatt på ungas arbete som regeringen föreslår.

Stöd till arbetslösa ungdomar

Skolans utformning är avgörande för hur det ska gå senare i arbetslivet. Därför är det viktigt att utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken får en större samstämmighet. De yrkesinriktade gymnasieprogrammen bör få utökad arbetsplatsförlagd utbildning, en förlängning av slutpraktiken samt avslutas med en yrkesexamen. En ny gymnasial fyraårig lärlingsutbildning bör också införas som en alternativ väg i gymnasieskolan.

Det måste finnas många ingångar till den goda arbetsmarknaden och det ska alltid finnas nya chanser för människor att byta inriktning. Gymnasieskolan måste anpassas mer för framtidens arbetsliv. Därför ska alla gymnasieprogram ge högskolebehörighet – inte enbart för att ge alla möjlighet till fortsatta studier och ett livslångt lärande utan också för att dagens och morgondagens arbets- och samhällsliv ställer krav på dessa kunskaper. Vi vill stärka kvaliteten vid högskolan och till skillnad från de borgerliga partierna vill vi även utveckla vuxenutbildningen och de eftergymnasiala yrkesutbildningarna för dem som väljer att inte läsa vid högskolan.

I förhandlingarna om 2006 års tilläggsbudget var ungdomssatsningar och höjda studiemedel Vänsterpartiets viktigaste krav. I enlighet med våra krav beslutades om bl.a. 1 000 platser för plusjobb till långtidsarbetslösa ungdomar och slopad åldersgräns för sökanderesor. Vänsterpartiet anser att även pendlingsstöd ska beviljas arbetssökande som inte fyllt 25 år för att möjliggöra pendling till jobb.

När det gäller arbetsmarknadsutbildning bör Arbetsförmedlingen ges möjlighet att utnyttja reguljär utbildning på högskolenivå eller motsvarande upp till 60 veckor som arbetsmarknadsutbildning för arbetssökande som har en akademisk examen motsvarande minst 120 poäng. Förutsättningen ska vara att utbildningen är inriktad mot bristyrken, där en kompletterande utbildningsinsats på högskolenivå kan bidra till yrkesväxling från yrkesinriktning med svag efterfrågan till en yrkesinriktning med hög efterfrågan eller risk för flaskhalsar.

I AMS regleringsbrev för 2007 anges att endast arbetslösa ungdomar med särskilda behov ska anvisas plats i arbetsmarknadsutbildning eller förberedande utbildning. Detta bör utvidgas så att det blir möjligt att anvisa även övriga arbetslösa ungdomar till yrkesutbildningar som inriktar sig på bristyrken. Alla som har avslutad gymnasieutbildning ska ha rätt till arbetsmarknadsutbildning.

Internationella erfarenheter visar att det mest effektiva arbetsmarknadspolitiska programmet för ungdomar är subventionerad anställning (SOU 2007:18 s. 229). Men regeringen avskaffar enligt proposition 2006/07:1 det allmänna och det förstärkta anställningsstödet samt plusjobben. Istället har regeringen infört nystartsjobb med en subvention på 32 procent, vilket är betydligt sämre än de avskaffade anställningsstöden vars subventionsgrad var 50–100 procent av lönekostnaden. Under 2006 hade 27 193 personer i genomsnitt per månad allmänt och förstärkt anställningsstöd samt plusjobb. Under de första tre månaderna 2007 har endast ca 3 600 personer fått

Fel! Okänt namn på

nystartsjobb. Av dem som fått nystartsjobb är ca 70 procent män. Regeringens politik innebär därmed en kraftig försämring av stödet för långtidsarbetslösa ungdomar – i synnerhet för unga kvinnor.

Anställningsstöd är viktigt för att motverka den strukturella arbetslösheten. Oavsett konjunkturläge finns det grupper som är särskilt utsatta på arbetsmarknaden. Kraven i arbetslivet har ökat och därför finns det anledning att förstärka insatserna mot den strukturella arbetslösheten. Utan dessa insatser riskerar stora grupper att permanent ställas utanför och bli hänvisade till kortvariga och otrygga jobb med låga löner och dåliga villkor.

Trygga jobb till unga

Ett stort problem för ungdomar i dagens Sverige är de osäkra anställningarna. Andelen tidsbegränsade anställningar i Sverige har ökat från 11,9 procent år 1987 till 16,8 procent 2006. Det betyder att hela 636 000 löntagare har någon form av tidsbegränsad anställning. Tidsbegränsade anställningar är vanliga framförallt bland unga, bland kvinnor och inom LO-yrken. Enligt SCB har 75 procent av ungdomarna mellan 16 och 19 år och 50 procent av ungdomarna mellan 20 och 25 år i arbetskraften tidsbegränsade anställningar. De tidsbegränsade anställningarna är allra vanligast inom LO-yrken. Enligt SCB har 25,3 procent av de anställda med LO-yrken tidsbegränsade anställningar jämfört med 8 procent bland de anställda med SACO-yrken.

Tabell 1. Andel tillsvidareanställda och tidsbegränsat anställda fördelat efter facklig organisation 2006. Procent.

Facklig organisation	Tillsvidareanställda	Tidsbegränsat anställda	Summa anställda
LO	35,4	25,3	33,7
TCO	27,7	11,5	25,0
SACO	11,8	8,0	11,2
Övriga	4,3	8,3	5,0
Ej anslutna	20,8	46,6	25,2
Uppgift saknas	0,1	0,2	0,1
Summa	100,0	100,0	100,0
därav anslutna	79,1	53,1	74,7

Källa: Arbetskraftsundersökningar (AKU), Statistiska centralbyrån (SCB).

Förutom ålder och klass är kön avgörande för anställningstryggheten. Enligt SCB hade 19 procent av kvinnorna 2006 tidsbegränsade anställningar, jämfört med 15 procent av männen. Det är således framförallt ungdomar, kvinnor och LO-medlemmar som får hålla tillgodo med de osäkra anställningarna. Enligt LO har 42 procent av kvinnorna och 26 procent av männen under 25 år med LO-yrken en tidsbegränsad anställning.

En tidsbegränsad anställning innebär svårigheter att planera sin tid och sin ekonomi. Utan tillsvidareanställning är det svårt att få hyreskontrakt, banklån eller telefonabonnemang. De osäkra anställningarna gör att många unga män-

niskor inte kan påbörja sina vuxenliv. Osäkerheten påverkar hälsan negativt. I takt med en allt otryggare arbetsmarknad har också ohälsan bland unga ökat. Enligt LO har ohälsan bland unga kvinnor mellan 20 och 24 år ökat med 80 procent sedan år 2000.

Den form av visstidsanställning som är mest otrygg är den s.k. behovsanställningen. Den innebär att arbetsgivaren erbjuder arbete med kort varsel när det finns behov. Behovsanställningarna har enligt LO ökat från ca 40 000 år 1990 till ca 145 000 år 2005 och är i särklass vanligast bland unga kvinnliga arbetare.

Det ökade antalet osäkra anställningar är utan tvekan en bidragande orsak till att den fackliga anslutningsgraden bland ungdomar har sjunkit kraftigt de senaste tio åren. Bland alla arbetare har anslutningsgraden sjunkit från 83 procent 1996 till 75 procent 2006. Motsvarande siffra bland arbetarna mellan 16 och 35 år är 75 procent 1996 och 54 procent 2006. Samma trend förekommer hos tjänstemännen (LO-tidningen nr 10, mars 2007). Den fackliga anslutningsgraden är lägst – och sjunkande – bland visstidsanställda: från 60,2 procent år 2000 till 53,4 procent år 2006 (TCO-tidningen mars 2007). Det finns anledning till oro för hela den svenska kollektivavtalsmodellens framtid om inte denna utveckling vänds.

Visstidsanställningar är dessutom en dålig språngbräda in i arbetslivet. Det finns forskning som visar på att tillfälliga anställningar inte leder till tillsvidareanställningar. De allra flesta löntagare vill ha tillsvidareanställning. LO hänvisar i rapporten *Anställningsformer och arbetstider 2005* till undersökningar som visar att 96 procent av alla löntagare i Sverige vill ha tillsvidareanställning. Enligt Vänsterpartiet ska normen på arbetsmarknaden vara tillsvidareanställningar på heltid. Avvikelser från den normen bör regleras i kollektivavtal.

Avslutning

Regeringens förslag om rabatter på sociala avgifter för unga är en icke ändamålsenlig politik om syftet är att minska arbetslösheten. Den grupp unga som har stora problem på arbetsmarknaden är i behov av mer riktade insatser, och den allra största gruppen unga vore mer betjänt av ökade möjligheter att få tillsvidareanställning och goda möjligheter till vidareutbildning.

Regeringens förslag ska istället ses som en del i den övergripande strategin att genom ökad press på arbetslösa och statliga subventioner till privata arbetsgivare stimulera framväxten av en låglönearbetsmarknad i den privata tjänstesektorn. Internationella erfarenheter visar att det främst är kvinnor och personer med invandrarbakgrund som hänvisas till de lågavlönade och otrygga jobben i denna sektor. Regeringen för således inte bara en politik för ökade ekonomiska klyftor, utan också för ökad etnisk segregation och minskad jämställdhet. Vänsterpartiet avvisar med kraft en sådan utveckling av den svenska arbetsmarknaden. Därför avslår vi regeringens proposition 2006/07:84 Nedsättning av socialavgifter för personer som fyllt 18 men inte 25 år.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 19 mars 2007

Josefin Brink (v)

Torbjörn Björlund (v)

LiseLotte Olsson (v)

Kalle Larsson (v)